

DĖL KAI KURIŲ LIETUVIŲ KALBOS SINTAKSĖS REIŠKINIŲ NORMINAMOJO VERTINIMO IR PATEIKTIES: PRIELINKSNINĖS KONSTRUKCIJOS *TIKĖTI Į KĄ* IR POŽYMIO VIETININKO ATVEJAI

Vidas VALSKYS

Lietuvos edukologijos universitetas, T. Ševčenkos g. 31, 03111 Vilnius, Lietuva
El. paštas vidas.valskys@leu.lt

Įteikta 2015-11-02; priimta 2015-11-16

Straipsnyje nagrinėjami prielinksninės konstrukcijos *tikėti į ką* ir požymio vietininko vartosenos santykio su kodifikuotąja norma klausimai. Remiantis kai kurių kalbininkų ir teologų polemika ir įžvalgomis, taip pat dabartinės vartosenos duomenimis, svarstoma, ar pagrįstai pasakymas *tikėti į Dievą* laikytinas verstine konstrukcija, ar jis neturi krikščioniškajam diskursui savitos semantikos, dėl kurios tokią prielinksninę konstrukciją vertėtų pripažinti kaip bendrinės normos variantą. Aptariami ir kai kurie požymio raiškos vietininku atvejai, kurie sykiu turi ir vietos atspalvį, todėl keliama abejonių, ar jie pamatuotai priskirtini prie vengtinų vartoti sintaksės reiškinių.

Reikšminiai žodžiai: prielinksninė konstrukcija, požymio vietininkas, norma, kodifikacija, sintaksė.

Įvadas

Lietuvos edukologijos universiteto Lietuvių kalbotyros ir komunikacijos katedra 2012–2014 m. vykdė Valstybinės lietuvių kalbos komisijos finansuojamą projektą „Lietuvių kalbos sintaksės normų ir rekomendacijų santykio su dabartine vartoseną tyrimas“ (projekto vadovė doc. dr. L. Murinienė). Projektas buvo vykdomas pagal Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programą. Vienas iš projekto uždavinių – nustatyti sintaksės normų ir rekomendacijų, pateiktų naujos redakcijos

„Kalbos patarimų“ (2003) sintaksės knygelėse („Sintaksė: linksnių vartojimas“, „Sintaksė: prielinksnių ir polinksnių vartojimas“ ir „Sintaksė: įvairūs dalykai“), santykį su dabartine vartoseną, t. y. patyrinėti, kaip (ar) dabartinės normos atliepia dabartinės vartosenos polinkius, ar nesama kokių atotrūkių, neatitikimų ir pan. Žurnalo „Santalka: filologija, edukologija“ 2013 m. 2-ame numeryje jau yra skelbtas straipsnis apie kai kuriuos prielinksnio *greta*, polinksnio *dėka* ir būdvardiškojo įnagininko vartosenos atvejų kodifikacijos klausimus (Valskys 2013: 170–176). Šiame straipsnyje aptariama dar keletas sintaksės reiškinių, į kuriuos

buvo atkreiptas dėmesys vykdant minėtą projektą ir dėl kurių norminio vertinimo norėtusi kiek paabejoti ir sukelti diskusijų. Straipsnio **objektas** – prielinksninės konstrukcijos *tikėti į ką* ir vadinamojo požymio vietininko atvejai. Straipsnio **tikslas** – aptarti minėtų sintaksės reiškinių norminamojo vertinimo tradiciją ir perspektyvas, realiosios ir kodifikuotosios normos santykį.

Prielinksninė konstrukcija *tikėti į ką*: norminimo raida ir dabartinė situacija

Vienas iš šiame straipsnyje nagrinėjamų dalykų – pasakymo *tikėti į ką* vartoseną, semantika, norminimo raida ir dabartinis vertinimas. „Kalbos patarimų“ knygelėje „Sintaksė: prielinksnių ir polinksnių vartojimas“ ši konstrukcija pateikiama kaip vengtina, taigi bendrinės kalbos norma nelaikytina: nurodoma, kad *tikėti į ką* (antgamtinės būtybės egzistavimo reikšme) reikėtų keisti *tikėti ką* ar koku kitu pakaitu objekto, kurį tikima esant, reikšme (KP S2 2003: 44). Ar toks kodifikacinis vertinimas yra pagrįstas? Prieš atsakant į šį klausimą, svarbu priminti keletą svarbesnių šios prielinksninės konstrukcijos norminimo tradicijos ir drauge jau keli šimtmečiai nepaliaujamos diskusijos dėl jos vertės, taisyklingumo (ar priešingai – svetimumo, netikimo bendrinei kalbai) momentų.

Įvairių religinių tekstų tvarkyta ypač suaktyvėjo XX a. pradžioje. Vienas pirmųjų darbų – poterių kalbos peržiūra. To ėmėsi specialiai sukurta vadinamoji Poterių komisija (pradėjusi veiklą 1909 m.), kurią sudarė tiek žinomi kalbininkai (J. Jablonskis, K. Būga, J. Balčikonis), tiek autoritetingi dvasininkai (J. Laukaitis, A. Dambrauskas-Jakštas, A. Petrulis). Be kitų dalykų, buvo diskutuota ir Tikėjimo išpažinimo maldos sintaksė. Nuspręsta rinktis pasakymą *tikiu Dievą Tėvą*, o prielinksninę konstrukciją atmesta kaip svetimakilmė (slaviška). Tokios redakcijos poteriai buvo įtraukti į oficialią Katalikų bažnyčios liturgiją, kitus oficialius dokumentus (apeigynus, mišiolus ir kt.), o konstrukcija *tikėti į ką* griežtai taisyta

norminamuosiuose leidiniuose: P. Būtėno „Lietuvių kalbos prielinksnių moksle teorijai ir praktikai“ (1930: 160), „Kalbos patarėjyje“ (tokia konstrukcija čia vadinama „verstiniu bažnytinės kalbos padaru“ (1939: 128), „Kalbos praktikos patarimuose“ (1985: 315) ir kitur. J. Šukys taip pat laiko aptariamą prielinksninę konstrukciją verstine ir siūlo šių dienų raštuose pirmenybę teikti grynam galininkui (Šukys 1998: 396). Nors neigiamas konstrukcijos *tikėti į ką* vertinimas lyg ir įsivyravo, bet polemika ir diskusijos šiuo klausimu netilo. Verta paminėti skirtingas kalbininkų L. Dambriūno ir jam oponavusių Pr. Skardžiaus ir A. Salio nuomones ir skirtingus šios konstrukcijos vertinimus. Leonas Dambriūnas iševijpos spaudoje 1972 m. paskelbtuose straipsniuose *Visuomenės kova su kalbininkais* ir *Dar dėl poterių kalbos*¹ iš esmės gina pasakymo *tikėti į ką* vertę. L. Dambriūno vertinimu, konstrukcijos *tikėti Dievą* ir *tikėti į Dievą* vienodos vertės, tik *tikėti į Dievą* naujesnė (1972b: 2). Be to, pasakymas su prielinksniu pranašesnis, nes su juo įprasčiau sudaryti daiktavardines konstrukcijas, pvz., galimas pasakymas *jo tikėjimas į Dievą yra visiems žinomas*, o *jo tikėjimas Dievą yra visiems žinomas* vargu ar įmanomas (Dambriūnas 1972b: 2). Nors pasakymas *tikėti į Dievą* turi panašios struktūros atitikmenis kitose kalbose (pvz., lot. *credere in Deum* ar lenk. *wierzyc w Boga*), tai nėra argumentas tokią konstrukciją laikyti neteiktina, nes „lenkų ir bei lotynų kalboje tas pats posakis gali būti vartojamas ir be prielinksnio, pvz., *wierzę Boga, credo Deum (esse)*“, tad nuoseklumo dėlei tiek prielinksninis pasakymas, tiek konstrukcija be prielinksnio „abu turėtų būti laikomi skoliniais“ (Dambriūnas 1972a: 195).

Pasakymo *tikėti į ką* tinkamumui bendrinėje kalboje aptarti labai daug dėmesio skyrė Pr. Skardžius. Šiam reikalui jis yra parašęs net keletą straipsnių (*Tikėti – ką, į ką, kam*

¹ Šiuose straipsniuose išdėstyti požiūriai L. Dambriūnas iš esmės revizuoja savo nuomonę, pateiktą jo sudarytame „Kalbos patarėjyje“, kur konstrukcija *tikėti į Dievą* griežtai taisoma pasakymu su tiesioginiu galininku (1939: 128).

ar kuo? (Dirva, 1950), *Šis tas iš „Apeigyno“ kalbos* (Draugas 1972); *Kalbininkai ir visuomenė* (Draugas 1972), šie straipsniai pateikti Pr. Skardžiaus *Rinktiniuose raštuose*, iš kurių jie čia ir cituojami). Pr. Skardžiaus vertinimu, „šalia įnagininko kartais vartojamas naudininkas arba prielinksnis *į* su galininku nėra mūsų kalbai būdingi“ (Skardžius 1999: 785), veikiausiai versti iš kitų kalbų, nes slavų įtaka bažnytinei kalbai iš pradžių buvusi labai didelė. „Taigi bendrinėje kalboje pirmiausia patartina vartoti: *tikiu Dievą* (t. y. tikiu, kad Dievas yra) ir *tikiu Dievu* (Dievas yra mano tikėjimo pagrindas, aš juo pasitikiu <...>)“ (Skardžius 1999: 786).

Pr. Skardžius, primygtinai teikdamas *tikėti Dievą* junginį kaip norminį, remiasi ne tik gyvosios kalbos pavyzdžiais, bet ir J. Jablonskio, K. Būgos, peikusių *tikėti į ką*, nuomone (Skardžius 1998: 406–407). Pr. Skardžius savo straipsniuose polemizuoja ne tik su L. Dambriūnu, bet ir su teologu, istoriku Pauliumi Rabikausku, kuris 1968 m. „Aiduose“ teigė, kad *tikėti į Dievą* (*Kristų*) reiškia „visa būtybe pasinešti į Dievą, įsijungti į Kristų, tapti jo mistinio kūno nariu, pilnąja prasme priimti krikščioniškąjį tikėjimą“ (Rabikauskas 1968: 461). Pr. Skardžiaus manymu, P. Rabikauskas „mėgina šį dalyką spręsti daugiau teologiškai, ne istoriškai, kalbotyriškai, ir todėl jo sprendimas kokios didesnės kalbotyrinės vertės beveik neturi“ (1997: 530). Vis dėlto nemažai P. Rabikausko pateikiamų argumentų verti dėmesio svarstant apie pasakymo *tikėti į Dievą* savitą semantiką ir poreikį tokį pasakymą pripažinti kalbiškai tikslingu, taigi ir norminiu. Be kita ko, P. Rabikauskas remiasi šv. Augustino teiginiais, kurie gana įtikinamai atskleidžia ypatingą teologinę formuluotės su prielinksnine konstrukcija prasmę: „Labai svarbu skirti, ar kas tiki Kristų esant ir ar jis tiki į Kristų. Kristų esant tiki ir piktosios dvasios, bet negalima sakyti, jog piktosios dvasios tiki į Kristų. Nes tik tas tiki į Kristų, kuris Kristuje turi viltį ir Kristų myli. Turįs tikėjimą be vilties ir be meilės tiki Kristų esant, bet į Kristų netiki. Todėl kas tiki į Kristų pilnu į jį tikėjimu, pas jį (*in eum*) ateina Kristus, ir (tikintysis) tam tikru būdu į

jį (*in eum*) įsijungia, tapdamas jo kūno dalimi“ (Rabikauskas 1968: 460). Tad, P. Rabikausko teigimu, „*tikėti Dievą* ir *tikėti į Dievą* yra dvi ir gan skirtingos sąvokos. Kas tiki Dievą, tiki tiek, kiek jis tiki ką nors kitą, asmenį ar daiktą, bet tuo dar nėra tikintysis, pilna prasme krikščionis. Tiktai tikėjimas į Dievą, Jam visa būtybe atsidavimas, į Jį įsijungimas, Jo prigimtyje dalyvavimas yra tikras tikėjimas“ (1968: 461).

Gana svarių argumentų prielinksninės konstrukcijos naudai yra teikę dvasininkas, teologijos licenciatas, rašytojas, kanoninių Bažnyčios tekstų redaktorius, geras klasikinių kalbų mokovas Vaclovas Aliulis. Jo įžvalgos, paskelbtos 2008 m. straipsnyje *Tikėjimo išpažinimas: „tikėti Dievą“ ir „tikėti į Dievą“?*, reikšmingos ir aktualios, nes į šias konstrukcijas žiūrima ne tik kalbiškai, bet pateikiamas ir platus istorinis bei teologinis diskutuojamo dalyko kontekstas, primenama ir aptariama ilgos diskusijos šiuo klausimu eiga, nagrinėjami kiti norminiam konstrukcijos vertinimui reikšmingi aspektai.

Konstatuodamas, kad „veiksmazodžio *tikėti* valdomas papildinys įvairiose kalbose reiškiamas ir tiesiog, ir su vienu ar kitu prielinksniu“ ir kad „lietuvių rašto ir šnekamojoje kalboje gyvuoja du variantai: *tikiu Dievą* ir *tikiu į Dievą*“ (Aliulis 2008: 49), V. Aliulis primena šiame straipsnyje jau minėtus P. Rabikausko argumentus apie savitą ir krikščionybei labai svarbią šio ir panašių pasakymų sintaksę ir semantiką.

Toliau V. Aliulis pasiremia senosios bažnytinės lotynų kalbos mokovais, kurie pažymi, kad *in* prie *credo*, o dar anksčiau *eis* prie *pisteuō* atsirado su krikščionybe, kilus poreikiui paabrėžti, kad ne tik pripažįstu, jog mano tikėjimo objektas egzistuoja, bet ir tai, kad aš jo siekiu ar save jam patikiu (2008: 54).

V. Aliulis aptaria seniausių tikėjimo išpažinimo formulių teologinės prasmės sąsajas su kalbine raiška ir daro išvadą, kad Rytuose graikų kalba užrašytosios formulės nerodo skirtumo tarp krikščionių tikėjimo objektų, bet vienodai sako: „*Tikime (tikiu) į Dievą Tėvą* <...>, *į Jėzų Kristų* <...>, *į Šventąją Dvasią* <...>, *į šventąją visuotinę Bažnyčią* <...>, *į amžinąjį gyvenimą*.“ (2008: 63). Ir priešingai, Vakaruose

lotyniškosios Tikėjimo išpažinimo formulės nuo seno daro skirtumą tarp tikėjimo į Trejybės Asmenis (*credo in* su galininku) ir kitų svarbių dogmų pripažinimo (*credo* tiesiog su galininku). Tai vertintina kaip bažnytinės lotynų kalbos tradicija, tačiau „ji kitoms kalboms taikytina apdairiai, skaitantis su vidiniais tų kalbų dėsniais“ (Aliulis 2008: 63).

Toliau V. Aliulio straipsnyje analizuojami lietuvių kalbos polinkiai, kuriais remdamasis jis laiko pasakymą *tikėti į ką* savu, lietuvišku, nieku gyvu neverstiniu. Jo teikiami „Lietuvių kalbos žodyno“ pavyzdžiai leidžia teigti, kad lietuviai griežtai neskiria *tikėti į ką* nuo *tikėti ką*, ir nematyti, kad viena forma būtų svaresnė už kitą: *Tikęs tikėtai ing Dievą; Tikiu Jėzų Christų kėlusį ir dangų atvėrusį; Tie žmonės į gaidį tiki; Mat seniau tikėjo tuos velnius*². Tokiu atveju, pasak V. Aliulio, belieka spręsti susitarimu ir pasirinkti tą formą, kuri plačiau pritaikoma. O labiau pritaikoma, V. Aliulio nuomone, kuriai linkęs pritarti ir šio straipsnio autorius, – prielinksninė konstrukcija, kuri parankesnė junginiams su veiksmažodiniu daiktavardžiu: „Pasakymai *tikiu į Kristų, tikėjimas į Kristų* suprantami, o *Kristaus tikėjimas* (iš *tikiu Kristų*) nevienaprasmiš. Ar tikima tuo, ko Kristus mokė ir ragino tikėti (krikščionių tikėjimo turinys, Kristaus paskelbtasis tikėjimas), ar tai, kad mes tikime Kristų, o ne, pavyzdžiui, Mahometą. JAV lietuviai taip tvirtai įtikėję kalbininkais, jog rašo *tikėjimas Kristų*, bet tai tokia pati nesąmonė, kaip *valgymas duoną*. Kas belieka? Jeigu pripažįstame prielinksnių konstrukcijose su daiktavardžiu, negalime jo braukti ir prie veiksmažodžio. Priėjus iki čia, reiktų leisti visus religinio tikėjimo objektus reikšti su prielinksniu: *TIKIU Į*, nes lietuviška vartoseną nedaro absoliučiai jokio skirtumo tarp *tikiu ką* ir *tikiu į ką*“ (Aliulis 2008: 64).

Visa ši apžvelgta diskusija verčia vėl sugrįžti prie to, ar pagrįstai *tikėti į ką* „Kalbos patarimuose“ fiksuojamas kaip vengtinas atvejis (nors tai jau gana pažangu palyginti su anks-

tesne, „Kalbos praktikos patarimuose“ fiksuota norma (1985: 315). Ar nereiktų atsižvelgti, kaip jau minėta, į teologiskai ir sykiu kalbiškai ypatingą ir svarbią konstrukcijos *tikėti į Dievą* prasmę, kurios esmės pasakymas su galininku be prielinksnio neperteikia? Juk, kaip teigia P. Rabikauskas, „kai dėl formos nukencia turinys, ir tai tokia svarbiame dalyke, tuomet jau nebepasitarnaujama kalbos pažangai; ji tiktai skurdinama“ (1968: 462). Labai svarbu atsižvelgti ir dabartinę *tikėti į ką* vartoseną – šio pasakymo dažnį pastaruoju laiku ypač padidino katalikų bažnyčiose kalbamas iškilmingasis, vadinamasis Nikėjos-Konstantinopolio tikėjimo išpažinimas, kur sakoma *Tikiu į Dievą Tėvą; ...Tikiu į Šventąją Dvasią*³. Nemažai prielinksninės konstrukcijos vartosenos atvejų galima rasti ir „Dabartinės lietuvių kalbos tekstyne“⁴, pvz.:

Jos tiki į vieną Dievą, dangaus ir žemės, ir viso, kas juose yra Kūrėją.

Man nepatinka šitai, kad ji nelabai tiki į Dievą.

<...> kitatikiai, išpažįsta islamą, tiki į Alachą <...>.

Pavyzdžiui, galima tikėti į Dievą, tapti krikščionimi arba budistu <...>.

Daugelis iš skelbiančių, kad tiki į Kristų, nesutaria tarpusavyje.

<...> paaugliai mano, kad gyvenimas nesibaigia šiame pasaulyje ir tiki į Dievą, ar laiko, kad nėra antgamtinio pasaulio ir netiki į Dievą.

Sako, tikėjimas yra meilės simbolis, tikėti į visagalį Dievulį mus visus moko šventojo bažnyčia.

Girdime apie kai kuriuos iš tikinčiųjų kalbant: „Jie tiki į Dievą, kiekvieną sekmadienį eina į bažnyčią, kasdien meldžiasi <...>.

Taigi lieka pritarti V. Aliulio minčiai, kad „kaip besamprotautume, forma *tikiu į* tvirtai įsišaknijo gyvojoje ir rašto kalboje, tapo mūsų

² Pavyzdžiai teikiami ne iš V. Aliulio straipsnio (jame jie sutrumpinti), o iš tiesioginio šaltinio – LKŽe (2005).

³ Prielinksninė konstrukcija figūruoja ir oficialiame Lietuvos Katalikų bažnyčios tinklalapyje (www.katalikai.lt) pateiktame Tikėjimo išpažinimo maldos tekste.

⁴ Čia ir toliau pateikiami pavyzdžiai paimti iš įvairių tekstyno dalių – grožinių ir negrožinių knygų, publicistikos.

sintaksės dalimi, ir jos nereikėtų bijoti“ (2008: 66), todėl esama rimto pagrindo kelti klausimą, ar dabartinė norma pasakymą *tikėti į ką* laikyti vengtinu yra pagrįsta tiek semantikos, tiek kalbos tikslingumo, tiek dabartinės realiosios vartosenos požiūriu, ir svarstyti galimybę šią konstrukciją pripažinti kaip lygiavertę konstrukcijai su tiesioginiu galininku ar bent kaip šalutinį normos variantą.

Požymio raiška vietininku

Kitas svarstytinas reiškinys – vengtinas vietininkas daikto požymiui reikšti, kurį paprastai rekomenduojama taisyti kilmininku (KP S1 2003: 98). Tam tikrų abejonių kelia kai kurie šiame KP straipsnyje pateikti taisytinios vartosenos pavyzdžiai ir jų taisytiniai. Pvz., *Ji – konkurso Budapešte* (– Budapešto konkurso) *laureatė* (KP S1 2003: 98); toks pat atvejis taisomas ir J. Šukio (1998: 320). Pasakymas *Budapešto konkurso*, matyt, būtų tinkamesnis kalbant oficialiau, tiksliau, turint galvoje tokio konkurso pavadinimą, o jei tikslus konkurso pavadinimas kitoks, jei norima nusakyti paprasčiau, laisviau, tada visai įmanoma, o neretai ir parankesnė vietininko raiška.

Panašiai galima suvokti ir kitą KP S1 pavyzdį *Būsimųjų pramogų rūmų Kaune vaizdas nekoks* (taisoma *Kauno pramogų rūmų* (KP S1 2003: 98). Kadangi rūmai dar tik statomi, įrengiami, todėl gali būti dar neaiškus, tiksliai nežinomas jų pavadinimas, be to, pasakymas su vietininku gali būti ypač parankus, kai kontekste lyginama su kitais panašiais objektais kitur (ar apibūdinant kitas situacijas), ypač kai reikia nurodyti vietovardį. J. Šukys teigia, kad vietininkas vietoj kilmininko „dažniausiai vartojamas tada, kai sakinyje požymio kilmininkų grandinė būtų per ilga, o dar dažniau – kai kilmininkas būtų kiek dviprasmis“ (Šukys 1998: 320). Matyt, šiuos du minėtus atvejus taip pat būtų galima priskirti prie dviprasmybės keliančiųjų, jei požymis būtų reiškiamas kilmininku.

Be to, vertinant daikto požymio vietininku raišką, nėra visai tikslu teigti, kad tokio tipo pasakymais „apibūdinama to daikto ypatybė,

o ne vieta“ (išskirta mano – V. V.) (KP S1 2003: 98) – vietos reikšmė daugelyje KP straipsnyje teikiamų pavyzdžių yra gana ryški, tuo jie menkai tesiskiria nuo KP S1 (2003: 125) pateiktų taisyklingos požymio raiškos vietininku pavyzdžių. Kad vietos atspalvio tokiais atvejais esama, parodo ir dvejopo klausimo galimybė (pvz., *Būsimųjų pramogų rūmų Kaune vaizdas nekoks – kokių rūmų ir kur (esančių) rūmų*, plg. Šukys 1998: 319). Matyt, dėl šių priežasčių ir dabartinėje vartosenoje pasakymai su vietininku gana gausūs ir produktyvūs (visi pavyzdžiai iš „Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno“):

Pastarasis šiuo metu yra laikomas vienu geriausių vartininkų Europoje.

Mokymo sistema Lietuvoje skiriasi nuo tos, pagal kurią mokoma Rusijoje.

„Abiejų Tautų Respublika“ buvo vienintelė Europoje didelė valstybė, kuri tvarkėsi bajoriškosios demokratijos pagrindais.

EBU skelbia, kad Eurovizija – vienas populiariausių renginių Europoje.

<...> centrinėje JAV karinių pajėgų Europoje būstinėje įvyko pradinė mokymų COMBINED ENDEAVOR 96 planavimo konferencija.

Čia yra pati šiaurčiausia Europoje mečetė, vienintelė senajame žemyne budistų šventykla <...>.

Bazė Europoje vertinama kaip apsauga nuo raketų iš Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos.

1979 metais Jolanta tampa sąjunginio baleto konkurso Maskvoje diplomante.

Tarptautinio F. Liszto konkurso Parmoje (Italija, 1981) pirmosios vietos ir Tarptautinio P. Čaikovskio konkurso Maskvoje (1986) Didžiojo prizo laureatas.

Kaip matyti iš šių pavyzdžių, požymio raiška vietininku šiais atvejais yra visiškai tikslinga, nes juose justai ir vietos atspalvis, be to, kai kuriuose pasakymuose raiškos kilmininku variantas būtų net nenatūralus, sunkiai įmanomas (plg., *bazė Europoje / Europos bazė* ?) ar net keltų dviprasmybių (plg., *centrinėje JAV karinių pajėgų Europoje būstinėje / centrinėje JAV karinių pajėgų Europos būstinėje* ?), todėl abejotina, ar tokius vietininkus būtų galima priskirti prie vengtinų, taigi taisytinų, atvejų.

Išvados ir rekomendacijos

1. Panagrinėjus kalbamųjų sintaksės reiškinių dabartinę vartoseną ir jų pateiktą svarbiausiuose norminamuosiuose šaltiniuose, yra pagrindo svarstyti jų esamą norminį vertinimą: ar aptariamoms konstrukcijoms iš tiesų vengtinoms, taigi ar esamos kodifikuotosios normos tikslios ir ar (kiek) pagrįstas minėtų konstrukcijų vertinamasis laipsnis.
2. Poreikį tikslinti esamas kodifikuotąsias normas skatina (stiprina) tiek gana produktyvi šių konstrukcijų vartoseną, tiek savita semantika, kurią paranku reikšti atitinkamomis sintaksinėmis priemonėmis: prielinksnio *į* konstrukcija ir požymio reikšmė su vietos atspalviu turinčiu vietininku.
3. Remiantis atliktu tyrimu ir pirmiau paminėtais motyvais, siūlytina aptariamuosius atvejus – konstrukciją *tikėti į ką* ir požymio vietininką su vietos atspalviu – vertinti kaip bendrinės kalbos normos variantus.

Literatūra

- Aliulis, V. 2008. Tikėjimo išpažinimas: „tikėti Dievą“ ir „tikėti į Dievą“, *Bibliotheca Sancti Josephi* 1. *Žmogus gyvas ne vien duona*. Vilnius: Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarija, 49–68.
- Būtėnas, P. 1930. *Lietuvių kalbos prielinksnių mokslas teorijai ir praktikai*. Kaunas: „Spindulio“ b-vės spaustuvė.
- Dambriūnas, L. 1972a. Dar dėl poterių kalbos, *Aidai* 4: 195–199.
- Dambriūnas, L. 1972b. Visuomenės kova su kalbininkais, *Draugas* (Mokslas, menas, literatūra) 130: 1–2.
- Kalbos patarėjas*. 1939. Red. A. Salys, Pr. Skardžius. Kaunas: Lietuvių kalbos draugija.
- Kalbos patarimai. Sintaksė: linksnių vartojimas* (KP S1). 2003. Sud. R. Miliūnaitė, vyr. red. A. Pupkis. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų institutas.
- Kalbos patarimai. Sintaksė: prielinksnių ir polinksnių vartojimas* (KP S2). 2003. Sud. R. Miliūnaitė, vyr. red. A. Pupkis. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų institutas.
- Kalbos praktikos patarimai*. 1985. Vyr. red. Z. Zinkevičius. Vilnius: Mokslo.
- Lietuvių kalbos žodynas* (LKŽe) [interaktyvus]. 2005. Vyr. red. G. Naktinienė [žiūrėta 2015 m. gegužės 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt>
- Rabikauskas, P. 1968. Tikiu Dievą ar tikiu į Dievą?, *Aidai* 10: 460–462.
- Skardžius, P. 1997. *Rinkiniai raštai*, t. 2. Sud. A. Rosinas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų institutas.
- Skardžius, P. 1998. *Rinkiniai raštai*, t. 3. Sud. A. Rosinas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų institutas.
- Skardžius, P. 1999. *Rinkiniai raštai*, t. 5. Sud. A. Rosinas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų institutas.
- Šukys, J. 1998. *Lietuvių kalbos linksniai ir prielinksniai: vartoseną ir normas*. Kaunas: Šviesa.
- Valskys, V. 2013. Dėl kai kurių lietuvių kalbos linksnių ir prielinksnių vartosenos atvejų kodifikacijos, *Santalka: Filologija, Edukologija* 21(2): 170–176. <http://dx.doi.org/10.3846/cpe.2013.18>

ON THE NORMATIVE EVALUATION AND PRESENTATION OF SOME PHENOMENA IN LITHUANIAN SYNTAX: CASES OF THE PREPOSITIONAL CONSTRUCTION *TIKĖTI Į KĄ* (BELIEVE IN SB.) AND ATTRIBUTIVE LOCATIVE

Vidas VALSKYS

Lithuanian University of Educational Sciences, T. Ševčenkos g. 31, 03111 Vilnius, Lithuania

E-mail: vidas.valskys@leu.lt

The article is an analysis of issues concerning the relationship of the prepositional construction *tikėti į ką* (“believe in sb.”) and the attributive locative with the codified language norm. On the basis of the polemic and insights by some linguists and theologists as well as the data of contemporary usage, it is argued in the article

whether the phrase *tikėti į Dievą* (“believe in God”) should reasonably be treated as a translation loanword, whether it does not possess distinctive semantics typical of the Christian discourse, due to which such a prepositional construction should rather be acknowledged as variant of the norm in Standard Lithuanian. The article also contains a discussion on some cases of expressing an attribute using the locative case, as they also have a nuance of location. Therefore, a question is raised whether they are reasonably attributed to syntactic phenomena that should be avoided in standard language.

Keywords: prepositional construction, attributive locative, norm, codification, syntax.